

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ – SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ BÖLÜMÜ
DERS İZLENESİ

Dersin Kodu	Dersin Adı	Dersin Türü	AKTS Kredisi	Önkoşul Bilgisi	Hazırlanma Tarihi
PSPA211	İnsan Hakları	Zorunlu	5	-	Eylül 2026
Dersi Veren Öğretim Üyesi & E-Posta Adresi	Dr. Öğr. Üyesi Güliz Dinç (gdinc@aybu.edu.tr)				
Öğrenci Görüşme Saatleri & Yeri	Perşembe, 10:00-12:00, Ofis No: B361				
Dersin İçeriği ve Amaçları	Ders, insan hakları normlarını ve kurumlarını analiz etmeye yönelik teorik ve kavramsal araçları sunar. Öğrenciler, insan haklarının temellerine, kapsamına ve etkinliğine ilişkin temel tartışmaları (evrenselcilik–kültürel görecelik, medeni-siyasi haklar–ekonomik-sosyal haklar, bireysel haklar–grup hakları) ele alacak; uluslararası ve bölgesel insan hakları sisteminin işleyişini ve uluslararası yükümlülüklerin iç hukuka ve idari uygulamaya aktarılma süreçlerini inceleyecektir. Türkiye'nin bu sistemle ilişkisi kurumsal düzeyde, birincil belgeler ve karşılaştırmalı örnekler üzerinden işlenecektir. Bu dersin temel amacı, öğrencilerin insan hakları teorisine, kurumlarına ve güncel sorunlarına yönelik eleştirel bir bakış açısı geliştirmelerine katkı sağlamaktır. Öğrenciler, insan haklarının tartışmasız evrensel doğrular olmayıp temelleri ve kapsamı üzerine süregiden bir tartışmanın konusu olduğunu kavrayacak, uluslararası normlar ile siyasal pratik arasındaki açığı uyum, uygulama ve yükümlülüklerin askıya alınması mekanizmaları üzerinden açıklayabilecektir. Güvenlik politikaları, mülteci koruması, geçiş dönemi adaleti ve toplumsal cinsiyet gibi güncel sorunların karşılaştırmalı olarak incelenmesi yoluyla öğrencilerin belge analizi ve bağımsız, etik sorumluluk bilincine dayalı araştırma becerileri güçlendirilecektir.				
Ders Kitabı / Kitapları	Ackerly, Brooke. "Feminist Approaches," Michael Goodhart (ed.), <i>Human Rights: Politics and Practice</i>, 3. baskı, Oxford: Oxford University Press, 2016, Bölüm 2, ss. 21–38. Amnesty International. <i>Choice and Prejudice: Discrimination against Muslims in Europe — A Summary</i>. 2012. https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/06/eur010022012en.pdf An-Na'im, Abdullahi Ahmed. "Islam and Human Rights: Beyond the Universality Debate." <i>Proceedings of the Annual Meeting (American Society of International Law)</i> 94 (2000): 95–101. Avrupa Konseyi. <i>Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi</i> (1950), Madde 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 14, 15 ve 1 No'lu Protokol Madde 2 (İngilizce metin). https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG Avrupa Konseyi / Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. <i>Freedom of Expression — Thematic Factsheet</i>, ss. 2–9. https://rm.coe.int/thematic-factsheet-freedom-expression-eng/1680a235d0 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Basın Birimi. <i>Factsheet: Derogation in Time of Emergency</i>. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/fs_derogation_eng Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Basın Birimi. <i>Türkiye — Country Profile</i>. https://www.echr.coe.int/d/cp_turkey_eng Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Bilgi Paylaşım Platformu. <i>Mass Surveillance</i> (tematik rehber), seçilmiş bölümler. https://ks.echr.coe.int/documents/d/echr-ks/mass-surveillance BM Genel Kurulu. <i>Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi</i> (1966) (İngilizce metin). https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights BM Genel Kurulu. <i>Medeni ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi</i> (1966), Madde 4 dâhil (İngilizce metin). https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights BM Genel Kurulu. <i>Ulusal veya Etnik, Dinsel ve Dilsel Azınlıklara Mensup Kişilerin Haklarına Dair Bildirge</i> (1992), Madde 1–4 (İngilizce metin). https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-rights-persons-belonging-national-or-ethnic-religious-and-linguistic-minorities BM İnsan Hakları Konseyi. <i>Report of the Working Group on the Universal Periodic Review: Türkiye</i>, A/HRC/60/15 (2025), Bölüm II "Conclusions and/or recommendations." https://docs.un.org/en/A/HRC/60/15				

	BM Kadın Birimi (UN Women). <i>Facts and Figures: Ending Violence Against Women</i>. https://www.unwomen.org/en/articles/facts-and-figures/facts-and-figures-ending-violence-against-women BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR). <i>Global Trends: Forced Displacement in 2025</i>. 2026. Temel Göstergeler; Yönetici Özeti; Bölgesel Genel Bakış: Avrupa. https://www.unhcr.org/global-trends BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR). <i>The 1951 Refugee Convention — Overview</i>, Madde 1, 3, 16, 17, 22, 23, 26, 31, 32, 33. https://www.unhcr.org/about-unhcr/overview/1951-refugee-convention Donnelly, Jack. "Economic Rights and Group Rights," <i>Universal Human Rights in Theory and Practice</i>, 3. baskı, Ithaca, NY: Cornell University Press, 2013, Bölüm 3, ss. 40–45. Donnelly, Jack. "International Human Rights Regimes," <i>Universal Human Rights in Theory and Practice</i>, 3. baskı, Ithaca, NY: Cornell University Press, 2013, Bölüm 11, ss. 161–196. Donnelly, Jack. "The Relative Universality of Human Rights," <i>Universal Human Rights in Theory and Practice</i>, 3. baskı, Ithaca, NY: Cornell University Press, 2013, Bölüm 6, ss. 93–105. Equal Rights Trust. <i>Case Summary: Opuz v. Turkey (ECtHR, 2009)</i>. 2010. https://www.equalrightstrust.org/ertdocumentbank/opuz%20v%20turkey%20case%20summary%20erl%20edit.pdf Goodhart, Michael. "Introduction," Michael Goodhart (ed.), <i>Human Rights: Politics and Practice</i>, 3. baskı, Oxford: Oxford University Press, 2016, ss. 1–18. Goodhart, Michael (ed.). "Poverty and Human Rights," <i>Human Rights: Politics and Practice</i>, 3. baskı, Oxford: Oxford University Press, 2016, Bölüm 11, ss. 239–257. Güney Afrika Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu. <i>Final Report</i>. 1998. Cilt 1, Bölüm 4 "The Mandate" (paragraf 19–23, 32–35) ve Bölüm 5 "Concepts and Principles" (ss. 106–107, 130–134); Cilt 6, Kısım 5, Bölüm 2 "Holding the State Accountable" (ss. 613–616) ve Bölüm 7 "Recommendations" (ss. 726–728). https://www.justice.gov.za/trc/report/ Loescher, Gil. "Human Rights and Forced Migration," Michael Goodhart (ed.), <i>Human Rights: Politics and Practice</i>, 3. baskı, Oxford: Oxford University Press, 2016, Bölüm 18, ss. 398–415. Mutua, Makau. "Savages, Victims, and Saviors: The Metaphor of Human Rights." <i>Harvard International Law Journal</i> 42, no. 1 (2001): 201–245. OHCHR. <i>Frequently Asked Questions on Economic, Social and Cultural Rights</i> (Bilgi Notu No. 33). Cenevre: BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, 2008, Soru 1–7, ss. 1–15. https://www.ohchr.org/en/publications/fact-sheets/fact-sheet-no-33-frequently-asked-questions-economic-social-and-cultural OHCHR. <i>İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi</i>, Madde 1, 2, 3, 5, 9, 13, 18, 19, 23, 26 (İngilizce metin). https://www.ohchr.org/en/universal-declaration-of-human-rights OHCHR. <i>The Right to Privacy in the Digital Age: Report of the United Nations High Commissioner for Human Rights</i>, A/HRC/51/17 (2022), Özet ve Sonuçlar. https://docs.un.org/en/A/HRC/51/17 OHCHR. <i>30 Articles on the 30 Articles of the Universal Declaration of Human Rights</i>. 2018. https://www.ohchr.org/en/press-releases/2018/11/30-articles-30-articles-universal-declaration-human-rights OHCHR. <i>Universal Periodic Review — Türkiye</i>. https://www.ohchr.org/en/hr-bodies/upr/tr-index OHCHR. <i>What are human rights?</i> https://www.ohchr.org/en/what-are-human-rights Quinn, Joanna R. "Transitional Justice," Michael Goodhart (ed.), <i>Human Rights: Politics and Practice</i>, 3. baskı, Oxford: Oxford University Press, 2016, Bölüm 22, ss. 474–491. T.C. Anayasa Mahkemesi. <i>Individual Application</i> (Bireysel Başvuru, İngilizce sayfa). https://www.anayasa.gov.tr/en/individual-application Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Madde 90 (resmi İngilizce çeviri). https://www.anayasa.gov.tr/media/7258/anayasa_eng.pdf Uluslararası Geçiş Dönemi Adaleti Merkezi (ICTJ). <i>What is Transitional Justice?</i> https://www.ictj.org/what-transitional-justice
Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Ders; anlatım, birincil belge ve vaka analizleri, sınıf içi tartışmalar ve kısa sınıf içi yazılı uygulamalar yoluyla yürütülür. Belge analizi ödevi, evde yapılan bağımsız hazırlık ile sınıfta gözetim altında gerçekleştirilen analitik yazma çalışmasını bir araya getirir.

Dersin Öğrenim Çıktıları (DÖÇ)	1	Bilgi	İnsan haklarının temel kavramlarını, teorilerini ve yaklaşımlarını (örn. doğal haklar, evrenselcilik, kültürel görecelik, eleştirel ve postkolonyal yaklaşımlar) düşünsel temelleriyle birlikte tanımlar ve aralarındaki ilişkileri analiz eder.
	2	Bilgi	Uluslararası ve bölgesel insan hakları sisteminin (BM sözleşme organları, Evrensel Periyodik İnceleme (EPI), Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi) yapısını, işleyişini ve Türkiye'nin bu sistemle ilişkisini, ülkenin idari-anayasal yapısı bağlamında inceler.
	3	Beceri	İnsan hakları normları ile siyasal pratik arasındaki açığı, uyum ve uygulama tartışmaları çerçevesinde; uluslararası yükümlülüklerin ve ilgili mevzuatın idari uygulama süreçlerine nasıl aktarıldığını somut örnekler (örn. mülteci hakları, geçiş dönemi adaleti) üzerinden analiz eder.
	4	Beceri	Din, kimlik, milliyetçilik ve etnisite eksenindeki güncel hak tartışmalarının dinamiklerini (aktörler, kurumlar, fikirler) karşılaştırır ve bunların siyasete ve topluma yansımalarını ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerde teorik bir temelde değerlendirir.
	5	Yetkinlik	Devlet pratiklerinin, güvenlik politikalarının ve olağanüstü hâl rejimlerinin insan haklarından yararlanma üzerindeki etkilerini, Türkiye ve karşılaştırılabilir örnekler bağlamında eleştirel bir perspektifle tartışır.
	6	Yetkinlik	Güncel bir insan hakları sorununu, bilimsel kaynaklara ve birincil belgelere (örn. EPI raporları, mahkeme kararları, STK raporları) dayalı bağımsız bir araştırma yoluyla akademik ve etik standartlara uygun olarak değerlendirir.
Dersin Katkı Sağladığı Program Çıktıları	Program Çıktıları (PÇ)		
	P01	Siyaset bilimi, kamu yönetimi, hukuk ve kentleşme–çevre alanlarının temel kavramlarını, teorilerini ve yaklaşımlarını tanımlar ve yorumlar.	
	P02	Başlıca siyasal ideolojilerin ve din, kimlik, milliyetçilik ve etnisite gibi toplumsal farklılık olgularının düşünsel temellerini karşılaştırır; bunların siyasete ve topluma yansımalarını analiz eder.	
	P03	Türk siyasal hayatının, devlet–toplum ilişkilerinin ve Türkiye’nin idari-anayasal yapısının tarihsel gelişimini analiz eder.	
	P04	Toplumlar ve devletler arasındaki ilişkileri dünya tarihi bağlamında analiz eder; ulusal, bölgesel ve küresel düzeylerdeki güncel gelişmeleri teorik bir temelde değerlendirir.	
	P05	Ekonomi ve kamu maliyesinin temel kavram ve ilkelerini tanımlar; maliye ve ekonomi politikaları ile siyasal-idari kararlar arasındaki ilişkiyi açıklar.	
	P06	Kamu hukuku ve özel hukuk mevzuatını yorumlar; mevzuat değişikliklerini idari uygulama süreçlerine aktarır.	
	P07	Veri toplamak, verileri analiz etmek ve siyasal-idari olgulara ilişkin bilimsel çıkarımlar yapmak için nicel ve nitel araştırma yöntemlerini kullanır.	
	P08	Kentleşme ve çevre sorunlarını yerel, ulusal ve küresel ölçeklerde değerlendirir ve bu sorunlara yönelik politika önerileri geliştirir.	
	P09	Kamu, özel ve sivil toplum sektörlerindeki mesleki rolleri ve istihdam alanlarını tanıır; edindiği bilgileri mesleki, bilimsel ve etik sorumluluk bilinciyle bu alanlarda uygular.	
Dersin Alan Öğretimine Katkısı	Bu ders, siyaset biliminin temel kavram, teori ve yaklaşımlarını uluslararası kurumların, Türkiye'nin idari-anayasal yapısının ve devlet-toplum ilişkilerinin incelenmesiyle birleştirerek müfredatta merkezi bir yer tutar. Öğrencilere, uluslararası insan hakları normlarının iç hukuk ve idari uygulama süreçlerine nasıl aktarıldığını, tartışıldığını veya direnişle karşılaştığını analiz etme ve din, kimlik ve güvenlik eksenindeki hak tartışmalarını teorik ve kanıta dayalı bir zeminde değerlendirme becerisi kazandırır. Türkiye'nin uluslararası insan hakları sistemiyle ilişkisine, karşılaştırılabilir örneklerle birlikte, süreklilik arz eden bir ilgiyle eğilmesi, mezunların kamu, özel ve sivil toplum sektörlerinde, yargı ve hukuk mesleklerinde, uluslararası kuruluşlarda ve akademik çalışmada mesleki, bilimsel ve etik sorumluluk bilinciyle uyguladıkları analitik muhakeme yetisini geliştirir.		
	Dersin Öğrenim Çıktılarının (DÖÇ) Program Çıktılarına Katkısı		
	DÖÇ	Bi/Be/Ye	P1 P2 P3 P4 P5 P6 P7 P8 P9
	1	Bi1	5 4 2 2 1 1 1 1 1
	2	Bi2	2 1 4 5 1 3 1 1 1
	3	Be3	2 1 3 4 1 4 2 1 2
	4	Be4	2 5 3 4 1 1 1 1 2
	5	Ye5	2 2 5 3 1 4 1 1 2

	6	Ye6	3	2	2	3	1	2	3	1	4
	Katkı Düzeyi: 1: Çok Az, 2: Az, 3: Orta, 4. Önemli, 5. Çok Önemli.										
Derste İşlenen Konular	Haftalar	Konular	Okuma Materyalleri								
	1. Hafta	Derse Giriş: Haklar Nedir?	Ders programı								
	2. Hafta	İnsan Haklarının Kökenleri ve Evrimi	Goodhart (2016), Giriş; İHEB (1948), seçilmiş maddeler; OHCHR, <i>What are human rights?</i>								
	3. Hafta	Evrenselcilik–Kültürel Görecelik Tartışması	Donnelly (2013), 6. bölüm; An-Na'im (2000); Uluslararası Af Örgütü (2012)								
	4. Hafta	Medeni ve Siyasi Haklar ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar	Goodhart (2016), 11. bölüm; MSHUS (1966); ESKHUS (1966)								
	5. Hafta	Bireysel Haklar ve Kolektif Haklar: Gruplar, Azınlıklar ve Etnisite	Donnelly (2013), 3. bölüm (ss. 40–45); OHCHR Bilgi Notu No. 33 (2008), Soru 1–7; BM Azınlık Hakları Bildirgesi (1992), md. 1–4								
	6. Hafta	Cumhuriyet Bayramı (Ders yapılmayacaktır)									
	7. Hafta	İnsan Haklarına Yönelik Eleştiriler ve Ara Sınav Tekrarı	Mutua (2001), Giriş ve I. Kısım								
	8. Hafta	Ara sınav haftası (Ders yapılmayacaktır)									
	9. Hafta	Uluslararası İnsan Hakları Sistemi: Sözleşme Organları ve Evrensel Periyodik İnceleme	Donnelly (2013), 11. bölüm; BM İnsan Hakları Konseyi (2025), A/HRC/60/15, II. kısım; OHCHR, EPI Türkiye								
	10. Hafta	Uluslararası Yükümlülükten İç Hukuk Uygulamasına: AİHS ve Türkiye	AİHS (1950), seçilmiş maddeler; T.C. Anayasası, md. 90; Anayasa Mahkemesi, <i>Bireysel Başvuru</i> ; AİHM (2026), <i>Türkiye Ülke Profili</i> ; Avrupa Konseyi, <i>İfade Özgürlüğü Bilgi Notu</i>								
	11. Hafta	Güvenlik, Gözetim ve Olağanüstü Hâl Yetkileri	AİHS md. 15; MSHUS md. 4; AİHM, <i>Olağanüstü Hallerde Askıya Alma</i> bilgi notu; AİHM, <i>Kitlesel Gözetim</i> rehberi (seçilmiş bölümler); OHCHR (2022), A/HRC/51/17								
	12. Hafta	Mülteciler ve İnsan Hakları	Loescher (2016); BMMYK (2026), <i>Küresel Eğilimler</i> , seçilmiş bölümler; 1951 Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme, seçilmiş maddeler								
	13. Hafta	Geçiş Dönemi Adaleti ve Çatışma Sonrası Toplumlar	Quinn (2016); Güney Afrika Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu (1998), seçilmiş bölümler; ICTJ, <i>What is Transitional Justice?</i>								
	14. Hafta	Toplumsal Cinsiyet ve İnsan Hakları	Ackerly (2016); Equal Rights Trust (2010), <i>Opuz / Türkiye</i>								
	15. Hafta	İnsan Haklarının Geleceği ve Final Sınavı Tekrarı									
Dersin Değerlendirme Kriterleri	Yarıyıl Çalışmaları		Sayısı		Katkı %						
	Ara Sınav		1		%30						
	Kısa Sınav				%						
	Ödev		1		%20						
	Devam				%						
	Uygulama		5		%10						
	Proje				%						
	Yarıyıl Sonu Sınavı		1		%40						
	Toplam				%100						

Engellilik Politikası	Bu dersteki performansınızı etkileyebilecek belgelenmiş bir engel durumunuz (örneğin görme, işitme veya fiziksel engel vb.) bulunuyorsa, dersin tüm gerekliliklerini yerine getirmede fırsat eşitliğinin sağlanması amacıyla gerekli makul düzenlemelerin (uygun koşulların sağlanması vb.) yapılabilmesi için Engelsiz AYBU (https://aybu.edu.tr/engelsiz/content_list-327-yildirim-beyazit-universitesi-engelsiz-universite-birimi-yonergesi.html) ile iletişime geçmeniz önerilir. Ayrıca Siyasal Bilgiler Fakültesindeki ilgili yetkili birimle de iletişime geçebilirsiniz. Sınavlar, ders materyalleri vb. konulardaki ihtiyaçlarınızın karşılanabilmesi için gereksinimlerinizi mümkün olan en kısa sürede dersin öğretim elemanına bildirmeniz gerekmektedir.
Yapay Zekâ (YZ) Araçları Kullanım Politikası	Bu dersteki değerlendirme, sınıf içinde yapılan bir ara sınav, bir yarıyıl sonu sınavı, kısa uygulamalar ve iki aşamalı, bireysel bir belge analizi ödevinden oluşmaktadır. Ödevin ilk aşaması evde hazırlanan, elle not düşünülmüş bir belge dosyası, ikinci aşaması ise yalnızca bu dosya kullanılarak sınıfta yazılan analitik bir makaledir. Öğrenciler, ders materyallerini anlamak, konuları gözden geçirmek, ödev için birincil belgeleri bulmak ve sınavlara hazırlanmak amacıyla üretken yapay zekâ (YZ) araçlarını (ör. ChatGPT, Claude) çalışma yardımcısı olarak kullanabilir. Belge dosyası, basılı birincil belgelerden ve bunların üzerine elle alınmış notlardan oluşmalıdır. Bilgisayarda yazılmış veya YZ ile üretilmiş özetler dosya olarak kabul edilmez. Belge dosyası dışında tüm değerlendirme araçları sınıfta gözetim altında uygulanacağından bu çalışmalar sırasında YZ araçlarının veya herhangi bir akıllı cihazın kullanılması kesinlikle yasaktır ve doğrudan akademik dürüstlük ihlali olarak değerlendirilir.